HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כל אחת ואחת בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד אינו מדבר אלא בתביעת ממון עדות שלא עשה בה נשים כאנשים קרובים כרחוקים פסולין ככשרים ואינו חייב אלא אחת בפני ב"ד אינו דין שלא יהא מדבר אלא בתביעת ממון מה לפקדון שכן לא עשה בו מושבע כנשבע ומזיד כשוגג תאמר בעדות שכן עשה בה מושבע כנשבע ומזיד כשוגג ת"ל [א]תחטא תחטא לגזירה שוה נאמר כאן [1]תחטא ונאמר להלן [2]תחטא מה להלן אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון מתקיף לה רבה בר עולא [3]או או ביטוי יוכיחו שהן אואין ויש עמהן שבועה ואין עמהן כהן ומדברים שלא בתביעת ממון מסתברא מפקדון הוה ליה למילף שכן תחטא מתחטא אדרבה מביטוי ה"ל למילף שכן חטאת מחטאת אלא מסתברא מפקדון ה"ל למילף שכן חטא במזיד תבעיה וכפריה ועבריה אדרבה מביטוי הוה ליה למילף שכן חטאת שירדה לחומש הנך נפישן: ר"ע אומר [4]והיה כי יאשם לאחת מאלה יש מאלה שהוא חייב ויש מאלה שהוא פטור הא כיצד תבעו ממון חייב תבעו ד"א פטור איפוך אנא ר"ע אאואין דר"א סמיך מאי בינייהו בין ר"א ובין ר"ע איכא בינייהו משביע עדי קרקע לר"א חייבין לר"ע פטורין [ב]ולר' יוחנן דאמר התם משביע עדי קרקע אפי' לר"א פטורין הכא מאי איכא בין ר"א לר"ע איכא בינייהו עדי קנס ר' יוסי הגלילי אומר והוא עד או ראה או ידע בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה ובידיעה בלא ראיה הכתוב מדבר א"ל רב פפא לאביי לימא ר' יוסי הגלילי [א]לית ליה דר' אחא [ג]דתניא ר' אחא אומר גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצידו בידוע שזה הרגו דאי אית ליה דר' אחא בדיני נפשות נמי משכחת לה כר"ש בן שטח [ד]דתניא אר"ש בן שטח אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתי אחריו ומצאתי סייף בידו ודם מטפטף והרוג מפרפר אמרתי לו רשע מי הרגו לזה או אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידי שהרי אמרה תורה [5]על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת אלא המקום יפרע ממך אמרו לא זזו משם עד שנשכו נחש ומת אפי' תימא אית ליה דרבי אחא בשלמא ידיעה בלא ראיה משכחת לה אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה מי לא בעי מידע אם עובד כוכבים הרג או ישראל הרג אם אדם טרפה הרג או שלם הרג ש"מ קסבר רבי יוסי הגלילי משביע עדי קנס פטור דאי ס"ד חייב נהי דידיעה בלא ראיה אשכחן לה ראיה בלא ידיעה מי לא בעי מידע נכרית בעל בת ישראל בעל בתולה בעל בעולה בעל יתיב רב המנונא קמיה דרב יהודה ויתיב רב יהודה וקא מיבעיא ליה מנה מניתיך בפני פלוני ופלוני

ועדים

ואינו חייב אלא אחת בפני ב"ד. אם השביעם בב"ד: **שלא עשה בו מושבע.** מפי אחרים כנשבע עצמו. ולקמן מפרש לה לכולה: **או או ביטוי.** או נפש כי תשבע לבטא להרע או להיטיב: **שכן תחטא מתחטא.** בשניהם כתיב ° תחטא לג"ש: **חטאת מחטאת.** עדות וביטוי בחטאת אבל שבועת הפקדון באשם: **שכן חט"א במזו"ד תבעי"ה וכפרי"ה [ועברי"ה].** סימן הוא. שכן חטא תחטא מתחטא ובשניהן חייב על המזיד אבל ביטוי כתיב בה ונעלם: **תבעיה וכפריה.** עדות ופקדון באין ע"י טענה וכפירה מה שאין כן בשבועת ביטוי: **ועבריה.** עדות ופקדון שתיהן השבועות לשעבר אבל ביטוי עיקרה להבא: **חטא"ת שירד"ה לחומ"ש.** סימן הוא. עדות וביטוי שניהן בחטאת ובעולה ויורד ואין בהם חומש לאפוקי פקדון שהוא באשם ובקרבן קבוע ומוסיף עליו חומש כדכתיב (ויקרא ה) ושלם אותו בראשו וחמשתיו יוסף עליו: **אאואין דר"א סמיך.** דאינו אלא בתביעת ממון ואתביעת ממון גופה קאמר יש מהן שהוא חייב ויש מהן שהוא פטור: **מאי בינייהו.** הי ניהו תביעת ממון דפטר ר"ע ומחייב בהו ר"א: **לר"א חייבין.** דגבי השבת גזילה שמעי' ליה לקמן (דף לז:) דמחייב השבה על גזילת קרקע וקס"ד דהוא הדין לשבועת הפקדון או לשבועת העדות: **ולר' יוחנן דאמר משביע עדי קרקע פטור אפי' לר"א.** וכן לשבועת הפקדון לקמן היא בפ' שבועת הפקדון (שם): **איכא בינייהו עדי קנס.** לר"א חייבין וכן בשבועת הפקדון דשמעינן ליה [שם] דדריש פרשת שבועת הפקדון בריבויי ומיעוטי גבי והשיב את הגזלה ה). והא דאמרינן בכתובות (דף מג.) גבי פקדון יצאו אלו שהם קנס דלא כר"א: **לימא ר' יוסי הגלילי.** דאמר אין עדות מתקיימת אלא בראיה וידיעה חוץ מעדות ממון: **לית ליה דרבי אחא.** דלאין ומחייב בדדמי כגון גמל האוחר בין הגמלים דמחייב ליה בלא ראיה בדדמי: **האוחר.** בועט ברגליו. ולי נראה כשבא ליזקק לנקיבה הוא נלחם ומכה ברגליו גמלים שסביבותיו ולשון אוחר נופל בתשמיש גמלים דתניא בבכורות (דף ח.) גמל אחור כנגד אחור: **דאי אית ליה דר' אחא.** דלאין בדדמי: **דיני נפשות נמי משכחת לה.** דמתקיימת בלא ראיה כגון הא דשמעון בן שטח דאי דיינת ליה בדיני ממונות גבי גמל משום דבידוע שזה הרגו ה"נ בידוע שזה הרגו: **אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה.** אם ראה שהרג אדם ואינו יודע מי הוה ההרוג מי מצי מסהיד עליה מי לא בעי ו) למידק כו': **קסבר ר' יוסי הגלילי.** מילתא באפי נפשה היא והכי קאמר ז) מדקאמר ר' יוסי הגלילי אין שבועת העדות אלא בעדות המתקיימת בידיעה בלא ראיה וראיה בלא ידיעה ש"מ דס"ל משביע עדי קנס לאונס ומפתה וכפרו פטורין:

ועדים

מושבע כנשבע ומזיד כשוגג. וליכא למימר דהיא גופה נילף בק"ו דאיכא למימר שבועת ביטוי יוכיח ומיהו במה מצינו מצי גמר לה ונראה דהיינו הא דפריך לקמן ליגמר נמי שבועת פקדון משבועת העדות למושבע מפי אחרים וכ"ת אדרבה נילף מביטוי מסתברא דאיכא למילף טפי מעדות שכן חטא תבעיה כפריה ועבריה: **ה"ג תבעיה כפריה ועבריה.** ואית דל"ג ועבריה משום דשבועת ביטוי איתא [נמי] לשעבר לר"ע ול"נ דא"כ תבעיה וכפריה תרי מילי ניניהו מדקאמר הנך נפישן ולקמן בשמעתין מוכח דחדא היא דפריך אדרבה מעדות ה"ל למילף שכן חטא הדיוט בשבועה תבעיה וכפריה ואואין ומשני הנך נפישן ואי חשיבי בתרי אם כן לא נפישן:

דאי אית ליה דר' אחא בדיני נפשות נמי משכחת לה. משמע הכא דר' אחא אית ליה אומדנא בדיני נפשות ותימה דבפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לז.) גבי כיצד מאיימין על דיני נפשות שמא תאמרו מאומד ראיתם ודייק בגמ' (שם:) הא בדיני ממונות ח) אמרינן כמאן כר' אחא כו' משמע דלא איירי רבי אחא בדיני נפשות וי"ל דודאי מעיקרא דס"ד דלא מיתוקם כרבנן ע"כ מוקי לה כר' אחא ואית לן למימר דלא איירי אלא בדיני ממונות דוקא ולא בדיני נפשות כי היכי דתיתוקם מתני' כוותיה אבל לפי המסקנא דמוקי לה כרבנן מ"ל דר' אחא אית ליה אומדנא אפי' בדיני נפשות אבל עוד תימה דמשמע משום דאית ליה בדיני ממונות אית ליה נמי בדיני נפשות וא"כ אפי' לית ליה דר' אחא משכחת לה אומדנא בדיני נפשות לכ"ע כמו שעלתה לו נשיכה על ראשו ונקב קרום של מוח דאפי' רבנן מודו בהאי אומדנא כדמוכח בפרק כל הנשבעין לקמן (דף מו:) כגון שעלתה לו נשיכה על גבו ובין אצילי ידיו וי"ל דהמ"ל ולטעמיך:

על פי שנים עדים. חבר היה וכמ"ד (מכות דף ו: ובסנהדרין ח:) דאין צריך התראה ואע"פ שהיה כאן פירכוס ובלבול רוח שהרי בחורבה היה לא היה פוטרו בשביל כך דדוקא גבי גלות הוא דפטרי' ליה בפ' בתרא דיבמות (דף קכ: ושם) משום דמייתרי קראי דכתיב כמה זמנין ויפל עליו וימות אבל ממיתת ב"ד לא מיפטר בהכי תדע דהא אמרינן (סנהדרין עח:) שהיו חובשים אותו ומיהו מכאן יש לדחות ולאוקמיה כגון דמחייב בביתא דשישא ולא פרכיס וכן צריך לאוקומה למאן דמוקי בפ' אלו נערות (כתובות לג:) לקרא בשוגג ומאי ונקה ונקה מגלות ט):

אי טריפה הרג אי שלם הרג. תימה הא אזלינן בתר רובא דמרובא דייקינן לה בפ"ק דחולין (דף יא: ושם) דלא חיישינן דלמא במקום סייף נקב הוה וי"ל דמיירי כגון דאיכא קמן חד טריפה וחד שלם דצריך לידע איזה מהם הרג:

ועדים

רבינו חננאל

או או ביטוי יוכיחו שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים. שהן אואין ויש בהן שבועה ואין בהן כהן ומדברין שלא בתביעת ממון כו'. תחטא תחטא לג"ש נאמר כאן ונפש כי תחטא [ושמעה קול אלה ונאמר להלן נפש כי תחטא] ומעלה מעל בה' וגו' מה להלן תביעת ממון אף כאן תביעת ממון. אדרבה מביטוי הוה ליה למילף. שכן תרוייהו חטאת לאפוקי פקדון דאשם הוא. ופרקינן מסתברא מפקדון הוה ליה למילף שכן תרוייהו תחטא תחטא כתיב בהו. ושניהן מביאין על הזדון כשוגג כדתנן בכריתות. ד' מביאין על הזדון כשגגה ויש להן תובעין לזה ולזה ושניהן עברו על מצוה. למעוטי שבועת ביטוי דלית בה חדא מהני. אדרבה מביטוי הוה ליה למילף. שכן שבועת ביטוי ושבועת העדות ישנן שתיהן בקרבן עולה ויורד ואין בהן חומש ותרוייהו כתיב בהו (חט חט) [חטאת] למעוטי פקדון דליתיה בעולה ויורד ואית ביה חומש [ואשם] ודחינן הנך דפקדון נפישי דהני ארבע והני תלת: ר' עקיבא אומר כתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה. יש מאלה [שחייב] ויש מאלה שפטור. הא כיצד תבעו ממון חייב תבעו בדבר אחר פטור. איפוך אנא. ר' עקיבא נמי על אויין דרבי אליעזר סמיך לה ובעדי קרקע פליגי. לרבי אליעזר חייבין לרבי עקיבא פטורין: רבי יוסי הגלילי אומר והוא עד או ראה או ידע בעדות המתקיימת בראיה בלא ידיעה. כגון מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני ובידיעה בלא ראיה. כגון מנה הודית לי בפני פלוני ופלוני. וכי האי גוונא לא משכחת לה אלא בתביעת ממון. לימא לית ליה לרבי יוסי הגלילי הא דתניא ר' אחא אמר גמל האוחר בין הגמלים ונמצא גמל הרוג בצדו בידוע שזה הרגו (דאית) [דאי אית] ליה בדיני נפשות נמי משכחת לה כגון מעשה דשמעון בן שטח שראה אחד רץ אחר חבירו לחורבה ורץ אחריו ומצא אחד הרוג מפרפר ודם מטפטף כו'. הנה ידע שודאי זה הרגו. אבל בראית העין לא ראהו. ואסיקנא אפילו תימא אית ליה. בשלמא ידיעה בלא ראיה משכחת לה כי האי גוונא אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה לא בעי מידע עובד כוכבים הרג או ישראל הרג שלם הרג או טרפה הרג. ש"מ קסבר ר' יוסי הגלילי המשביע עדי קנס פטור. דאי ס"ד חייב בשלמא ידיעה בלא ראיה משכחת לה אלא ראיה בלא ידיעה היכי משכחת לה. מי לא בעי ידע אי נכרית בעל או בת ישראל בעל: מנה מניתי לך בפני פלוני ופלוני

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ח מהלכות נזקי ממון הלכה יד סמג עשין סח טוש"ע חו"מ סימן תח סעיף ג:

מסורת הש"ס

א) [סוטה לג. כריתות ט.], ב) [לקמן לז:], ג) ב"ב לג. סנהדרין לז: [תוספתא דב"ק פ"ג], ד) [סנהדרין לז: ע"ש], ה) [ויקרא ה], ו) [בדפו"י למידע], ז) הא דקאמר. כצ"ל רש"ל, ח) צ"ל אמדינן, ט) [וע"ע תוס' יבמות קכ: ד"ה אלא וד"ה חיישינן ותוס' כתובות לג: ד"ה לדמא ותוס' גיטין ע: ד"ה אלא מעתה וד"ה חיישינן],

תורה אור השלם

1. וְנֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וְשָׁמְעָה קוֹל אָלָה וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע אִם לוֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ: ויקרא ה א
2. נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּייָ וְכִחֵשׁ בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ: ויקרא ה כא
3. אוֹ נֶפֶשׁ כִּי תִשָּׁבַע לְבַטֵּא בִשְׂפָתַיִם לְהָרַע אוֹ לְהֵיטִיב לְכֹל אֲשֶׁר יְבַטֵּא הָאָדָם בִּשְׁבֻעָה וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה: ויקרא ה ד
4. וְהָיָה כִי יֶאְשַׁם לְאַחַת מֵאֵלֶּה וְהִתְוַדָּה אֲשֶׁר חָטָא עָלֶיהָ: ויקרא ה ה
5. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אוֹ שְׁלֹשָׁה עֵדִים יוּמַת הַמֵּת לֹא יוּמַת עַל פִּי עֵד אֶחָד: דברים יז ו

גליון הש"ס

רש"י ד"ה שכן תחטא וכו' תחטא לג"ש. תמוה לי הא קאי על ר"א דלא יליף מתחטא תחטא. וגם אם הוי ג"ש איך אמרינן עלה דאדרבה מביטוי הו"ל למילף שכן חטאת מחטאת וגם מה צריך ר"א ללימודא דאואין כיון דיליף מג"ש דתחטא. ולזה היה נראה בפשוטו דמה דאמרינן שכן תחטא תחטא היינו לדומה יותר לפקדון כיון דבשניהם כתיב תחטא וכדאמרינן עלה אדרבה מביטוי שכן חטאת מחטאת היינו דלענין זה דומה יותר לביטוי. ודברי רש"י לע"ג:

מוסף רש"י

שזה הרגו. שדרך סוסים מזויינים (נ"ל מיוזנים. עי' ירמיה ה ח) להכות סוסים שמלידו (סנהדרין לז:). או אני או אתה. שמעון בן שטח קאמר ליה הכי (שם).